

Komunitný plán sociálnych služieb obce Kojšov na roky 2022-2030

2022

Názov dokumentu: Komunitný plán sociálnych služieb obce Kojšov na roky 2022-2030

Územné vymedzenie: Obec Kojšov

Dátum schválenia obecným zastupiteľstvom: 30.6.2022

Verzia: 1.0

Dokument bol spracovaný v rámci realizácie projektu Podpora regionálneho rozvoja v najmenej rozvinutom okrese Gelnica (kód projektu v ITMS2014+: NFP314011APG4).

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

Európska únia
Európsky sociálny fond

Obsah

Komunitný plán sociálnych služieb obce Kojšov na roky 2022-2030	1
1. Úvod	4
2. Východisková situácia.....	5
2.1. Legislatívne východiska	6
2.2. Sociálne služby – terminológia, metódy.....	6
3. Analytická časť.....	8
3.1. Základné informácie o obci	8
3.2. Demografická charakteristika obce	8
3.3. Občianska vybavenosť v obci.....	13
3.4. Súčasný stav poskytovaných služieb	14
3.5. Potreby obyvateľov obce.....	15
3.6. SWOT analýza	15
4. Strategická časť	17
4.1. Cieľové skupiny	17
4.2. Ciele a priority rozvoja sociálnych služieb	17
5. Realizačná časť	20
5.1. Harmonogram realizácie komunitného plánu.....	20
5.2. Monitorovanie a vyhodnocovanie komunitného plánu.....	20
5.3. Spôsob aktualizácie komunitného plánu.....	20
6. Záver	22
Zdroje	23

1. Úvod

Sociálne služby predstavujú pomoc ľuďom v situácii, keď si ju nevedia zabezpečiť sami. Patria medzi ne domovy a zariadenia pre seniorov, opatrovateľské služby, centrá pre rodiny s deťmi, škôlky a jasle, ale aj terénne sociálne služby ako napríklad domáca opatrovateľská starostlivosť, prepravná služba či krízová pomoc.

V zmysle § 80 písm. a) a § 83 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej zákon č. 448/2008 Z. z.) obec vypracúva a schvaľuje komunitný plán sociálnych služieb vo svojom územnom obvode. Podľa § 82 a § 83 zákona č. 448/2008 Z. z. obec utvára podmienky na podporu komunitného rozvoja v oblasti poskytovania sociálnych služieb.

Zmyslom komunitného plánovania v obciach je najmä aktivizácia obyvateľstva a skvalitnenie poskytovania sociálnych služieb spoločným, koordinovaným postupom. Výsledkom komunitného plánovania by mala byť odpoveď na otázky typu:

- Aké sociálne služby treba vytvoriť?
- Aké sociálne skupiny potrebujú zvýšenú starostlivosť?
- Aké má obec ľudské, materiálne a finančné zdroje na poskytovanie sociálnych služieb?

Pojmom komunitné sociálne služby označujeme vzájomne prepojené a koordinované sociálne služby, ktoré sú poskytované v prirodzenom prostredí priamo v komunite, reagujú na potreby členov komunity a nejavia znaky inštitucionálnej starostlivosti, umožňujú ľuďom žiť plnohodnotný sociálny život a zabezpečujú im prístup k celému spektru podpory pre nezávislý život v komunite bez ohľadu na ich zdravotné či sociálne znevýhodnenie. Sú poskytované terénnou formou v domácom prostredí človeka, ambulantnou formou, alebo pobytovou formou v zariadení sociálnych služieb s charakterom rodinného ubytovania priamo v bytoch alebo rodinných domoch v prirodzenom prostredí komunity.

Cieľom komunitného plánovania je najmä posilňovanie sociálnej súdržnosti všetkých obyvateľov obce a predchádzanie sociálnemu vylúčeniu a sociálnej izolácii jednotlivcov a skupín. Komunitný plán obce sa vypracúva v súlade s národnými prioritami rozvoja sociálnych služieb s ohľadom na miestne špecifiká a potreby. Stratégia rozvoja sociálnych služieb obce v predpokladanom komunitnom pláne zahŕňa v sebe aktualizáciu kompetencií podľa novej legislatívy zákona o sociálnych službách, ktorý značne rozširuje pôsobnosť obce a prioritne podporuje rozvoj:

- zvyšovania kvality poskytovaných sociálnych služieb,
- komunitných a terénnych služieb,
- sociálneho poradenstva, prevencie a krízovej intervencie,
- odborného a osobnostného rastu zamestnancov v sociálnych službách.

Ciele komunitného plánovania sociálnych služieb:

- posilňovať sociálnu súdržnosť všetkých obyvateľov obce;
- predísť sociálnemu vylúčeniu a sociálnej izolácii ohrozených jednotlivcov a skupín;
- opäť vtiahnuť do života komunity tých, ktorí stoja na jej okraji.

Vypracovaný komunitný plán je v súlade s platnou legislatívou najmä zákonom 448/2008 Z.z. o sociálnych službách v platnom znení.

2. VÝCHODISKOVÁ SITUÁCIA

Komunitné plánovanie je proces, ktorým sa zisťuje dopyt a ponuka sociálnych služieb. Samospráva tiež zvažuje finančné, technické a personálne kapacity v tejto oblasti a identifikuje potrebné služby pre svojich občanov, ako aj hľadá riešenia na zvyšovanie ich efektívnosti, adresnosti a účinnosti. V závere procesu vyhodnocuje mieru naplnenia stanovených cieľov, čím sa vracia opäť k analýze potrieb občanov a ponuky na naplnenie týchto potrieb. Komunitné plánovanie teda treba považovať za neustály cyklický proces, ktorý má prispievať k zvyšovaniu kvality života obyvateľov danej komunity, či obce.

Výsledkom komunitného plánovania v oblasti sociálnych služieb má byť Komunitný plán sociálnych služieb obce, ktorý reflektuje potreby jednotlivých skupín obyvateľov obce a je v súlade s miestnymi špecifikami, platnou legislatívou ako aj Národnými prioritami rozvoja sociálnych služieb na roky 2021-2030.

Zásady pri spracovávaní komunitného plánu:

- potreby, priority a smery rozvoja sociálnych služieb musia byť stanovené ľuďmi, ktorí žijú v obci a ktorých sa služby týkajú;
- všetky činnosti na miestnej úrovni behom prípravy a pri uskutočňovaní plánu musia byť previazané;
- skvalitňovanie sociálnych služieb musí byť považované za žiaduce a musí byť dôležitou súčasťou miestnej politiky;
- priority a smery rozvoja sociálnych služieb vychádzajú z presvedčenia o jedinečnosti, hodnote, vrodenej dôstojnosti a práve na sebaurčenie každého užívateľa sociálnych služieb.

Zmyslom komunitného plánovania je taktiež aktivizácia obyvateľstva a skvalitnenie poskytovania sociálnych služieb spoločným koordinovaným postupom, posilňovanie sociálnej súdržnosti všetkých obyvateľov obce a predchádzanie sociálnemu vylúčeniu a sociálnej izolácii jednotlivcov a skupín. Hlavným zámerom realizácie komunitného plánu sociálnych služieb je spokojnosť občanov s poskytovanými službami obci, zvýšenie kvality života, aktívny záujem ľudí o udržateľnosť a rozvoj komunity obce.

Obec Kojšov doteraz nemala spracovaný vlastný Komunitný plán sociálnych služieb (ďalej aj ako „KPSS“) na základe ktorého by koordinovala a poskytovala sociálne služby v obci. Preto pri tvorbe aktuálneho KPSS nie je spracované zhodnotenie implementácie predchádzajúceho dokumentu a vychádza sa pri jeho spracovaní primárne z iných dokumentov obce, VÚC a štátu ako aj z podnetov od občanov a vedenia obce.

Východiskom pri tvorbe KPSS obce Kojšov sú:

- PHSR obce Kojšov,
- identifikované potreby občanov obce,
- Koncepcia rozvoja sociálnych služieb Košického samosprávneho kraja,
- Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021-2030,
- relevantná legislatíva.

2.1. Legislatívne východiska

Základný rámec metodiky tvorby komunitného plánu sociálnych služieb je definovaný Zákonom o sociálnych službách (Zákon NR SR č. 448/2008 Z.z.). V zmysle zákona má KPSS obsahovať najmä:

- analýzu poskytovaných sociálnych služieb v obci,
- analýzu požiadaviek prijímateľov sociálnych služieb a obyvateľov obce,
- analýzu demografických dát a sociálnej situácie,
- stanovenie cieľov a priorít rozvoja sociálnych služieb,
- časový plán realizácie,
- spôsob vyhodnocovania a
- metodiku jeho aktualizácie.

Problematika poskytovania sociálnych služieb je zarámčovaná viacerými zákonmi. Medzi zákony, ktoré majú najvýznamnejší vplyv na poskytovanie sociálnych služieb občanom patria najmä:

- zákon č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách,
- zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení,
- zákon č. 544/2010 Z.z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky,
- zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine,
- zákon č. 305/2005 Z.z. o sociálno-právnej ochrane detí a sociálnej kuratele,
- zákon č. 600/2003 Z.z. o prídavku na dieťa,
- zákon č. 417/2013 Z.z. o pomoci v hmotnej núdzi.

2.2. Sociálne služby – terminológia, metódy

Nepriaznivá sociálna situácia je ohrozenie fyzickej osoby sociálnym vylúčením alebo obmedzenie jej schopnosti sa spoločensky začleniť a samostatne riešiť svoje problémy:

- z dôvodu, že nemá zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb pre svoje životné návyky alebo pre spôsob života, závislosť od návykových látok alebo návykových škodlivých činností, pre ohrozenie jej vývoja z dôvodu jej zdravotného postihnutia, ak ide o dieťa do 7 rokov veku,
- pre ťažké zdravotné postihnutie alebo nepriaznivý zdravotný stav,
- z dôvodu, že dovŕšila vek potrebný na nárok na starobný dôchodok,
- pre výkon opatrovania fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím,
- pre ohrozenie správaním iných fyzických osôb alebo, ak sa stala obeťou správania iných fyzických osôb,
- pre zotrvávanie v priestorovo segregovanej lokalite s prítomnosťou koncentrovanej a generácie reprodukovanej chudoby,
- z dôvodu straty bývania alebo ohrozenia stratou bývania.

Prehľad jednotlivých druhov sociálnych služieb (tučným písmom sú služby v kompetencii obce):

- sociálne poradenstvo
- sociálne služby krízovej intervencie
 - terénne sociálne služby krízovej intervencie,
 - **nízkoprahové denné centrá,**

- integračné centrá,
- komunitné centrá,
- **nocľahárne,**
- útulky,
- domovy na polceste,
- nízkoprahové sociálne služby pre deti a rodinu,
- zariadenia núdzového bývania,
- sociálne služby na podporu rodiny s deťmi
 - pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa,
 - zariadenia dočasnej starostlivosti o deti,
 - služba včasnej intervencie,
- sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku
 - zariadenia podporovaného bývania,
 - **zariadenia pre seniorov,**
 - **zariadenia opatrovateľskej služby,**
 - rehabilitačné strediská,
 - domovy sociálnych služieb,
 - špecializované zariadenia,
 - **denne stacionáre,**
 - **opatrovateľská služba,**
 - **prepravná služba,**
 - sprievodcovská a predčitateľská služba,
 - sprostredkovanie tlmočnickej služby a osobnej asistencie,
 - požičiavanie pomôcok,
- sociálne služby s použitím telekomunikačných technológií a krízová pomoc
 - monitorovanie a signalizácia potreby pomoci,
 - krízová pomoc prostredníctvom telekomunikačných technológií,
- podporné služby
 - **odľahčovacia služba,**
 - pomoc pri výkone opatrovníckych práv,
 - denné centrum,
 - podpora samostatného bývania,
 - jedáleň, pracovňa, stredisko osobnej hygieny.

Formy poskytovania sociálnych služieb:

- terénna,
- ambulantná,
- pobytová,
- kombinovaná.

3. ANALYTICKÁ ČASŤ

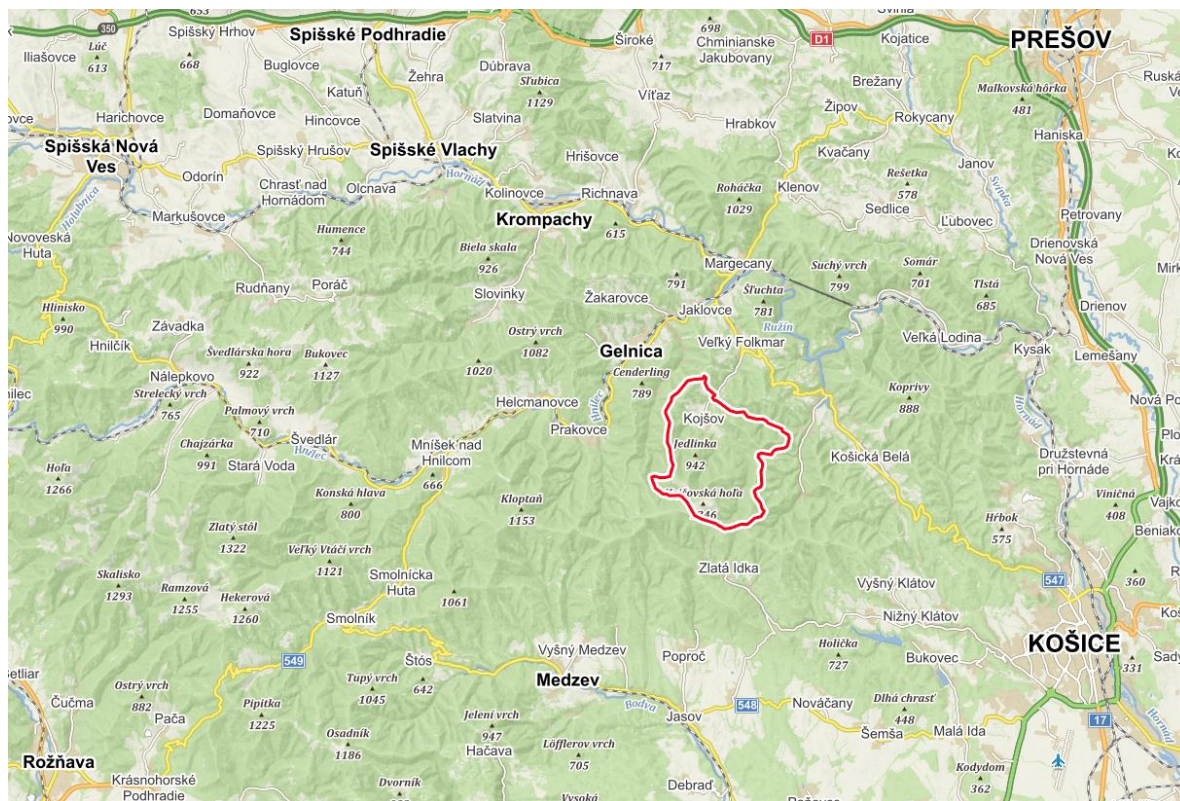
3.1. Základné informácie o obci

Prvá písomná zmienka o obci Kojšov pochádza z roku 1368. Názov obce je najpravdepodobnejšie odvodený od osobného mena lokátora obce Koyša, ktoré vzniklo zo skrátenej domácej podoby slovanského mena Kojslav.

Obec je situovaná v dolnej časti údolia Kojšovského potoka, ktorý tvorí prirodzenú os obce. Kataster obce sa nachádza v geomorfologickom celku Volovské vrchy. Podhorský charakter prírodného prostredia sa v minulosti odrážal aj v dominantnej pracovnej náplni miestneho obyvateľstva, medzi ktoré patrili najmä chov oviec, drevorubačstvo a tesárstvo, a neskôr aj baníctvo. Ženy sa venovali taktiež tkaniu plátna, kobercov a súkna. Zručné ruky žien potvrdzujú uchované krásne výšivky na tradičných kojšovských krojoch, ktoré si zachovali dodnes svoju autenticitu a ktorými sa v súčasnosti pýšia členovia miestnej folklórnej skupiny.

Obec sa nachádza na okraji Gelnického okresu. Do obce vedie jediná prístupová cesta napájajúca sa na cestu II. triedy č. 547 v obci Veľký Folkmar. Obec je dopravne obsluhovaná verejnou autobusovou dopravou.

Obrázok 1: Poloha obce

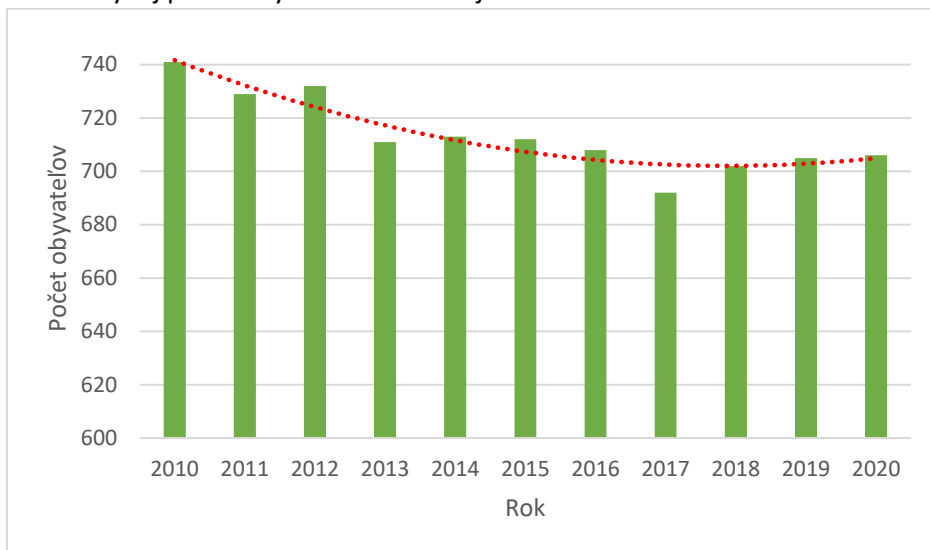

Zdroj: Mapy.cz

3.2. Demografická charakteristika obce

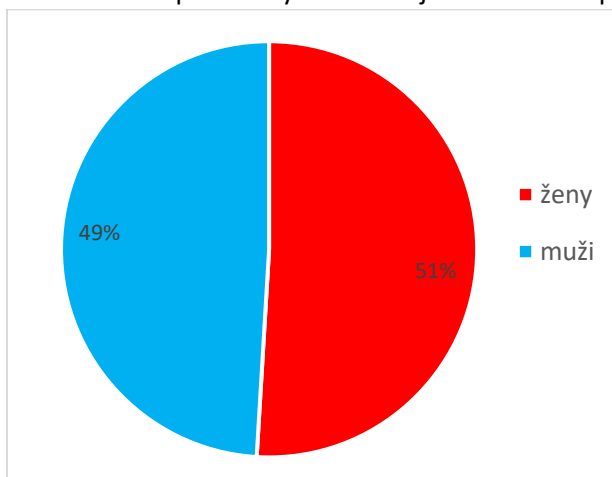
V obci Kojšov malo v r. 2020 prihlásený trvalý pobyt 706 ľudí, z toho 51 % tvorili ženy a 49 % muži. Počet obyvateľov sa dlhodobou zmenšuje, v r. 1980 – 978 obyvateľov, r. 1991 – 812 obyvateľov, r. 2001 – 751 obyvateľov. Avšak od r. 2013 sa vývoj počtu obce mierne stabilizoval a medziročne vykazuje len mierne poklesy či dokonca nárasty.

Graf 1: Vývoj počtu obyvateľov obce Kojšov v r. 2010 – 2020.

Zdroj dát: Štatistický úrad SR, r. 2021

Graf 2: Podiel počtu obyvateľov Kojšova v r. 2020 podľa pohlavia

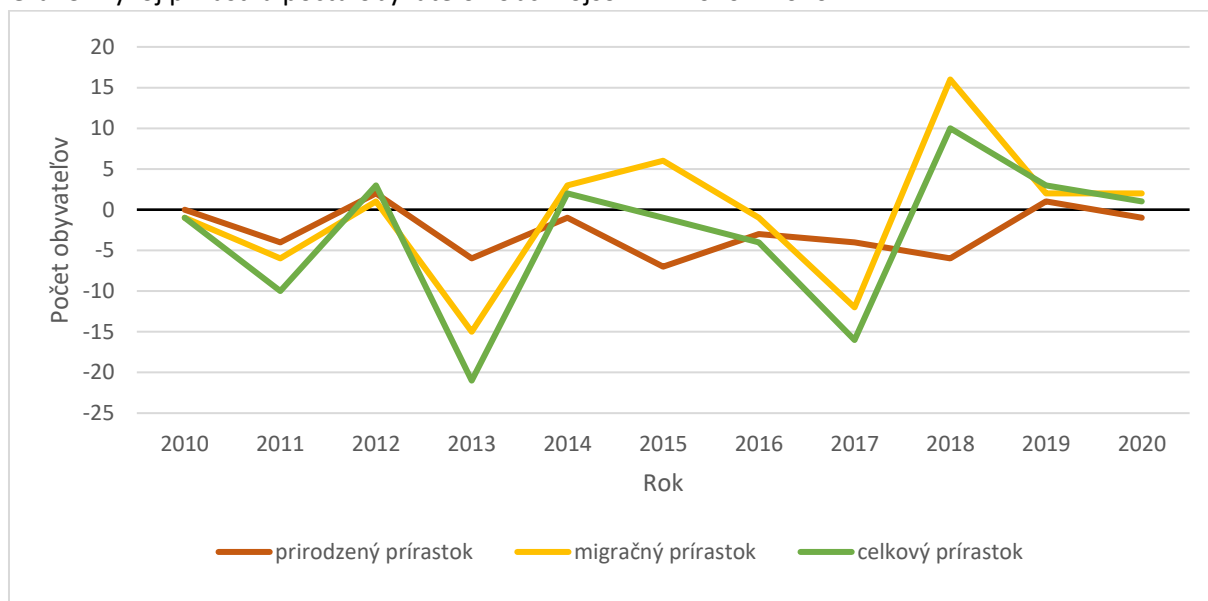

Zdroj dát: Štatistický úrad SR, r. 2021

Ako je vidno na Grafe 3, na celkový prírastok obyvateľ Kojšova v jednotlivých rokoch mal vplyv najmä migračný prírastok, ktorý síce vykazuje značnú medziročnú variabilitu, avšak predstavuje faktor celkovej stabilizácie počtu obyvateľov obce, nakoľko trendom je mierny prirodzený úbytok počtu obyvateľov (viac obyvateľom zomrie ako sa narodí v obci).

Z pohľadu potreby zabezpečenia sociálnych služieb je okrem trendu vývoja počtu obyvateľov dôležité rozdelenie počtu obyvateľov na jednotlivé vekové skupiny. Medzi najohrozenejšie skupiny obyvateľov, ktoré bývajú odkázané na sociálne služby, patria najmä seniori, neúplné rodiny, nezaopatrené deti a zdravotne znevýhodnení obyvatelia.

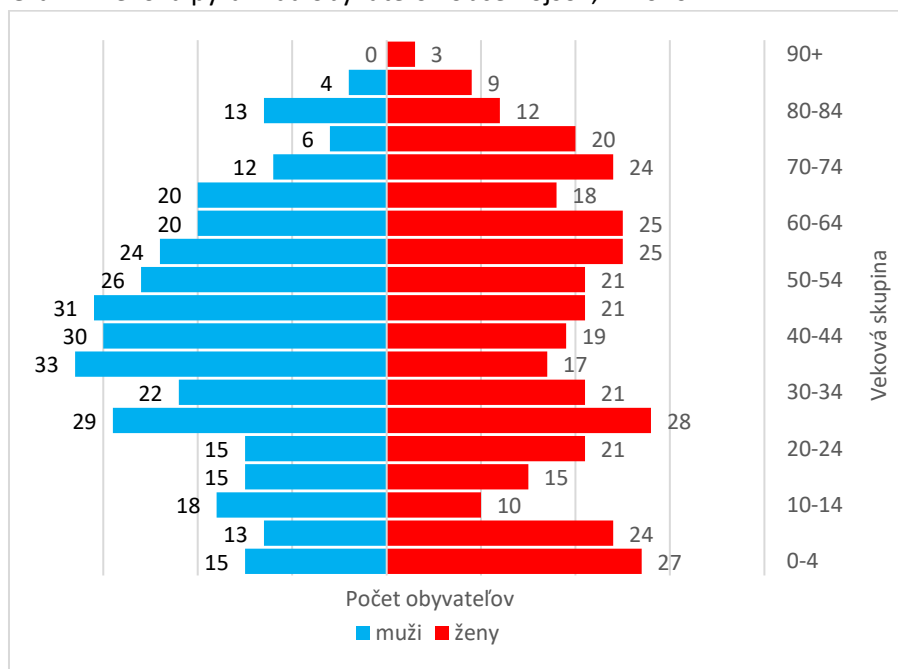
Graf 3: Vývoj prírastku počtu obyvateľov obci Kojšov v r. 2010 – 2020

Zdroj dát: Štatistický úrad SR, r. 2021

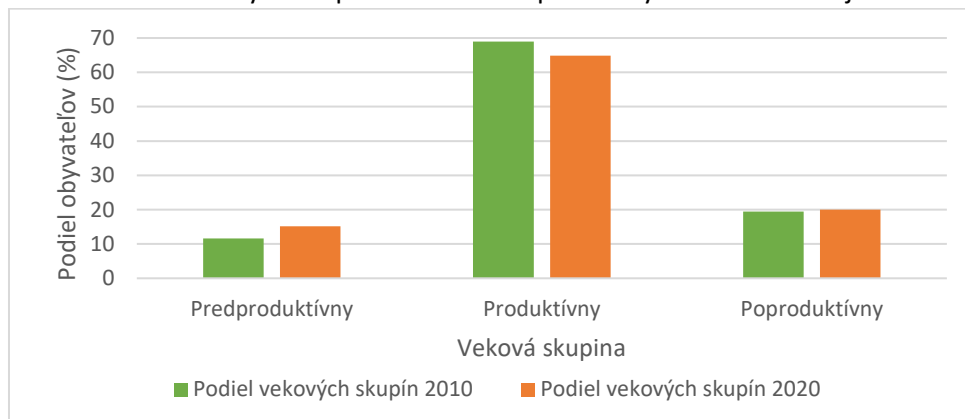
Seniori (65+) v súčasnosti tvoria približne 20 % obyvateľov (viď Graf 5), čo je mierne nad priemer celého Slovenska (17 %). Ich podiel na obyvateľoch obce však mierne stúpa (v r. 2010 cca 19,4 %), pričom sa predpokladá postupný nárast podielu tejto vekovej skupiny. Za posledných 10 rokov mierne narástla aj skupina predproduktívneho obyvateľstva (0-14 r.) o cca 3,5 percentuálneho bodu. Na rozdiel od poproduktívnej populácie sa však očakáva stabilizácie podielu mladých na celkovom počte obyvateľov.

Graf 4: Veková pyramída obyvateľov obce Kojšov, r. 2020

Zdroj dát: Štatistický úrad SR, r. 2021

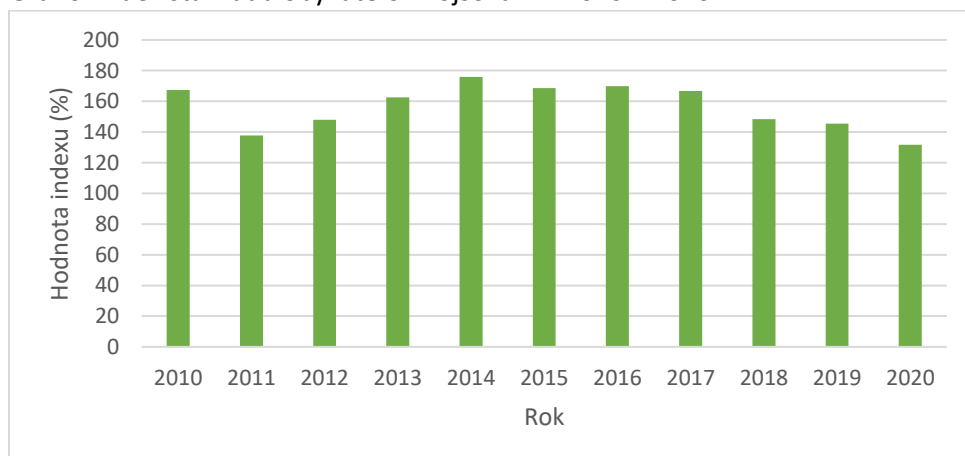
Graf 5: Podiel vekových skupín na celkovom počte obyvateľov obce Kojšov za r. 2010 a 2020

Zdroj dát: Štatistický úrad SR, r. 2021

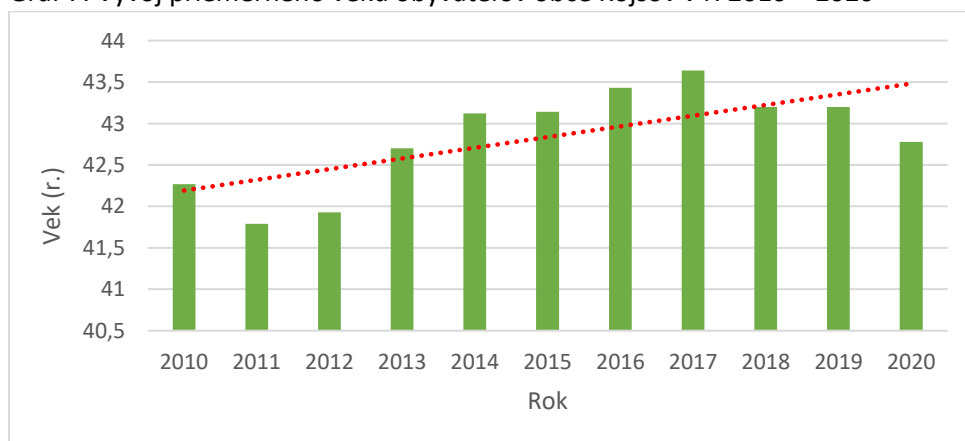
Na trend postupného starnutia obyvateľstva Kojšova poukazuje aj index starnutia obyvateľov (Graf 6), ktorý vyjadruje počet obyvateľov vo veku 65+ rokov pripadajúcich na 100 osôb vo veku 0-14 rokov. Na pomery Slovenska je populácia značne starnúca s hodnotou indexu starnutia na úrovni 132 % (priemer za SR v r. 2020 bol 107 %). Postupné starnutie obyvateľstva sa prejavuje aj v postupnom náraste priemerného veku obyvateľov obce, ktorý s určitým kolísaním za desať rokov stúpol 0,5 roka na 42,8 rokov v r. 2020 (Graf 7).

Graf 6: Index starnutia obyvateľov Kojšova v r. 2010 – 2020

Zdroj dát: Štatistický úrad SR, r. 2021

Graf 7: Vývoj priemerného veku obyvateľov obce Kojšov v r. 2010 – 2020

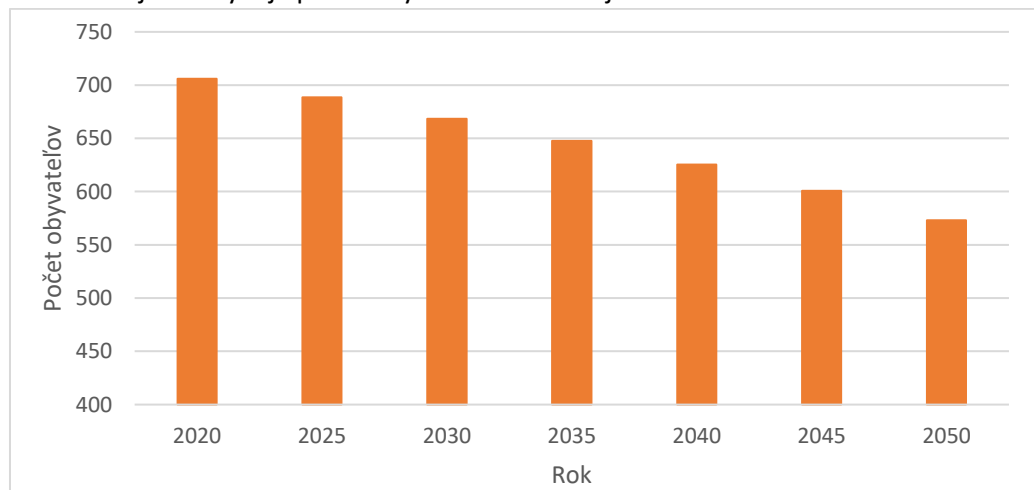

Zdroj dát: Štatistický úrad SR, r. 2021

Pre strednodobé a dlhodobé plánovanie rozvoja obce a potreby sociálnych služieb pre obyvateľov obce je nevyhnutné poznať pravdepodobný vývoj počtu a zloženia obyvateľstva v nasledujúcich rokoch. Pre lepšie porozumenie aktuálne prebiehajúcich demografických trendov, bola spracovaná projekcia vývoja počtu obyvateľov a ich vekového rozloženia výhľadovo pre roky 2030 a 2050. Pri spracovaní projekcie sa vychádzalo z aktuálnych celospoločenských trendov na Slovensku so zanedbaním migrácie obyvateľstva (z/do obce). Keďže aj tieto celospoločenské trendy sa v priebehu času menia, nemožno spracovanú projekciu interpretovať ako predpokladaný vývoj obyvateľstva na vybrané obdobie vo všeobecnosti, ale len v intenciách súčasne platných demografických trendov. Teda, aký by bol vývoj obyvateľstva pri zachovaní súčasných trendov.

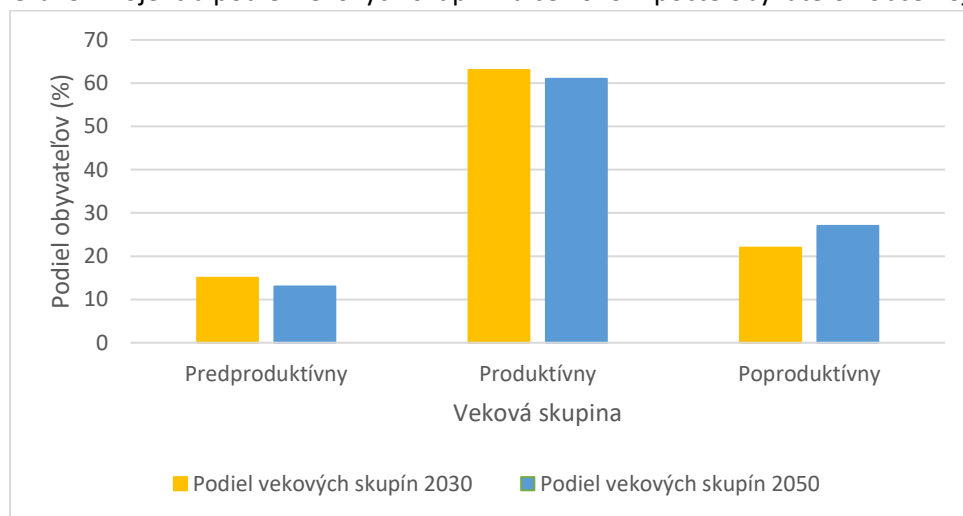
Pri súčasných demografických trendoch prirodzeného prírastku (resp. skôr úbytku) obyvateľov je možné predpokladať postupné znižovanie počtu obyvateľov obce až na úroveň takmer 670 obyvateľov v r. 2030 a len 570 obyvateľov v r. 2050. Zároveň sa predpokladá znižovanie počtu produktívneho obyvateľstva a výrazný nárast podielu obyvateľov v dôchodkovom veku (v r. 2030 na 22 % a v r. 2050 až na 27 %). To sa odrazí na zvýšenej potrebe obyvateľov na zabezpečenie zdravotnej a sociálnej starostlivosti pre narastajúcu skupinu seniorov. To si bude vyžadovať zvýšené financie aj z pozície obce na zabezpečenie potrebných služieb a kvalitných životných podmienok pre svojich obyvateľov.

Graf 8: Projekcia vývoja počtu obyvateľov obce Kojšov do r. 2050

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát ŠÚ SR

Graf 9: Projekcia podiel vekových skupín na celkovom počte obyvateľov obce Kojšov v r. 2030 a 2050

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát ŠÚ SR

Pri analýze obyvateľstva obce treba pozornosť venovať aj vybraným skupinám, ktoré môžu patriť medzi najohrozenejšie či už z ohľadu zdravotného stavu, sociálneho postavenia či izolácie ako aj chudoby a ekonomickej deprivácie.

V r. 2021 žilo v obci 91 obyvateľov s ťažkým zdravotným postihnutím (z toho 58 žien a 33 mužov), čo predstavuje takmer 13 % populácie obce. Z toho 60 % boli ľudia vo veku 65+. V Kojšove taktiež žilo 23 rodín s malými deťmi, ktoré nezískali nárok na materskú. Dostávajú podporu od štátu vo forme rodičovského príspevku, ktorý je však výrazne nižší a nedokáže adekvátne nahradiť chýbajúci príjem domácnosti zo zamestnania. Okrem ľudí odkázaných na pomoc sociálnych služieb na základe ich veku (a zdravotného stavu), či životnej etapy (napr. mladé rodiny), môžu byť osoby odkázané na sociálnu pomoc aj na základe ekonomických faktorov. Obec Kojšov sa nachádza v okrese Gelnica patriaci k najmenej rozvinutým okresom Slovenska s mierou evidovanej nezamestnanosti 11,19 % (k 12/2021). Obec Kojšov však už od r. 2018 vykazuje pomerne nízku mieru nezamestnanosti, len na úrovni 6,33 % ku koncu roka 2021 (priemer Slovenska 6,76 %). Nízka miera nezamestnanosti je spôsobená viacerými faktormi. Medzi najvýznamnejšie patria dopravná dostupnosť obce na centrá zamestnanosti (Košice, Prešov, Spišská Nová Ves), vybudovanie priemyselného parku v obci a absencia neprispôsobivých obyvateľov. Na základe tohto ukazovateľa možno predpokladať, že počet osôb odkázaných na sociálnu pomoc komunity nebude vysoká a pôjde skôr o ojedinelé prípady.

Tabuľka 1: Štruktúra nezamestnaných obyvateľov obce k 12/2021

Ženy	Muži	ZTP	Mladiství	Absolventi	Dĺžka evidencie nezamestnanosti			Slobodní	Ženatí/ Vydaní	Rozvedení/ ovdovení
					0-6 mesiacov	6-12 mesiacov	12 a viac mesiacov			
10	19	0	0	3	9	9	11	18	6	5

Zdroj dát: ÚPSVaR SR, r. 2022

3.3. Občianska vybavenosť v obci

Pre rozvoj obce a komunitného života v nej je potrebná aj kvalitná občianska vybavenosť, pre napĺňanie potrieb občanov obce.

Administratívne služby sú v obci zabezpečené obecným úradom a pobočkou Slovenskej pošty, ktoré sa nachádzajú v centre obce.

V obci absentuje zdravotnícke zariadenie, či akákoľvek lekárska ambulancia ako aj lekáreň. Najbližšie lekárske ambulancie sú dostupné v obci Margecany.

Deti majú možnosť navštevovať obecnú materskú školu, ktorá funguje ako jednotriedna materská škola s vlastnou jedálňou. Základná ani stredná škola v obci nie je. Žiaci dochádzajú najmä do najbližšej základnej školy v susednej obci Veľký Folkmar, alebo do obce Margecany, ktorá je dopravným uzlom.

Snahou obce ako aj miestnych občianskych združení je rozvíjať spoločenský a kultúrny život v obci. V obci sa nachádza kultúrny dom so spoločenskou sálou, ktorý aktuálne prebieha komplexnou rekonštrukciou, modernizáciou a rozšírením. V obci sa nachádzajú aktívne združenia v oblasti kultúry - Folklórna skupina Jedlinka, Združenie ULIJANA, Ľudová hudba Kojšovan, folklórna skupina Kojšovan. V obci taktiež pôsobí Jednota dôchodcov Slovenska.

Medzi najvýznamnejšie kultúrno-spoločenské podujatia pravidelne organizované v obci patria:

- Kojšovská heligonka (cca 1 000 návštevníkov),
- Kojšovská zabíjačka (cca 1 000 návštevníkov),
- Dni obce Kojšov,

- Vianočné trhy,
- Dni úcty k starším,
- Humanita pre život – kultúrne podujatie organizované občianskym združením.

Dominantou centra obce je gréckokatolícky kostol s cintorínom.

V obci sa nachádzajú aj viaceré možnosti športového vyžitia a trávenia voľného času pre mládež ako aj ostatných obyvateľov obce. V obci sa nachádza futbalové ihrisko (v prevádzke OZ Telovýchovná jednota Futbalový klub – KOJŠOV) ako aj multifunkčné ihrisko, na ktorom sa dá hrať napríklad futbal, volejbal, tenis, či hádzaná. Obec taktiež prevádzkuje posilňovňu. Vďaka polohe obce v údolí Volovských vrchov sú v bezprostrednom okolí obce výborné podmienky na horskú turistiku (napr. na Kojšovskú hoľu), cykloturistiku, beh v prírode, či len na rekreačné prechádzky v prírode.

Maloobchod a služby – v obci sa nachádzajú dva obchody s potravinami a drogériou, mäsiarstvo a dve pohostinstvá.

V obci funguje dobrovoľný hasičský zbor, ktorý á k dispozícii požiarnu zbrojnicu.

3.4. Súčasný stav poskytovaných služieb

Vzhľadom na veľkosť obce, jej finančné limity a demografickú štruktúru obyvateľov zabezpečuje v súčasnosti obec v oblasti sociálnych služieb len zvýhodnené obedy pre obyvateľov v dôchodkovom veku v priestoroch materskej školy. Iné sociálne služby v kompetencii obce aktuálne nie sú využívané či zabezpečované.

Obyvatelia obce odkázaní na niektorú zo sociálnych služieb môžu osloviť so žiadosťou o zabezpečenie sociálnej služby niektorého z poskytovateľov sociálnych služieb, ktorí pôsobia v okolí. Prehľad verejných i neverejných poskytovateľ pôsobiacich v okrese Gelnica tvorí tabuľku č. 2.

Tabuľka 2: Prehľad poskytovateľov sociálnych služieb v okrese Gelnica k 04/2022

Názov poskytovateľa	Druh služby	Primárne miesto pôsobenia
ATENA – SOLUTIONS s.r.o.	Opatrovateľská služba – terénna	Gelnica
Domov Nálepko, n.o.	Zariadenie pre seniorov – pobytové Špecializované zariadenie – pobytové	Nálepko
IDEA - Domov sociálnych služieb	Domov sociálnych služieb – pobytový	Nálepko
INTROL s.r.o.	Opatrovateľská služba – terénna	Gelnica
Mesto Gelnica	Opatrovateľská služba – terénna	Gelnica
Obec Mníšek nad Hnilcom	Opatrovateľská služba – terénna Jedáleň	Mníšek nad Hnilcom
Obec Helcmanovce	Opatrovateľská služba – terénna	Helcmanovce
Obec Margecany	Opatrovateľská služba – terénna	Margecany
Obec Nálepko	Opatrovateľská služba – terénna	Nálepko
Obec Prakovce	Komunitné centrum – ambulantné Zariadenie opatrovateľskej služby – pobytové	Prakovce
Obec Švedlár	Opatrovateľská služba – terénna	Švedlár
PRO VITAE n. o.	Zariadenie opatrovateľskej služby – pobytové Zariadenie pre seniorov – pobytové	Gelnica

Deduško n.o.	Denný stacionár	Margecany Kluknava
OÁZA, n.o.	Opatrovateľská služba – terénna	Kluknava
Diecézna charita Rožňava	Denný stacionár	Gelnica

Zdroj dát: Register poskytovateľov sociálnych služieb KSK (<https://info.vucke.sk/Info/rpsslist>)

V okrese taktiež pôsobí spoločnosť ADOS – SRDCE s.r.o poskytujúca domáce ošetrovateľské služby, ktoré však nespádajú medzi sociálne služby v zmysle platnej legislatívy.

3.5. Potreby obyvateľov obce

Obec Kojšov realizovala v priebehu marca 2022 prieskum medzi obyvateľmi ohľadom spokojnosti s rozsahom poskytovaných sociálnych služieb v obci a zámerom identifikovať potreby a požiadavky občanov obce. Dotazník bol občanom k dispozícii online na webe obce a bol vybraným skupinám obyvateľov doručený aj vo vytlačenej forme. Napriek snahe obce a spracovateľ komunitného plánu bola spätná väzba od občanov nízka. Do prieskumu sa zapojilo iba 17 obyvateľov, čo predstavuje len 2 % obyvateľov. Požiadavky obyvateľov a vybraných cieľových skupín budú teda vychádzať z identifikovaných potrieb v prieskume ako aj z rozhovor s vedením obce.

Na základe dostupných informácií sú rozdelené krátko až strednodobé požiadavky a potreby obyvateľov podľa cieľových skupín. Obyvatelia obce vo veku 60+ rokov uviedli záujem najmä o zriadenie klubu dôchodcov, denného stacionára, či zvýhodnených obedov pre seniorov. Mladšiu cieľovú skupinu predstavujú najmä rodiny, ktorých primárne identifikované potreby sú nájomné sociálne byty, školský klub detí, či športový klub.

3.6. SWOT analýza

V nadväznosti na predchádzajúce analýzy a širšie vzťahy ovplyvňujúce obec a jej rozvoj v oblasti sociálnych služieb je vypracovaná SWOT analýza obce so zameraním len na stav a rozvoj sociálnych služieb. Predstavuje sumarizáciu kľúčových vnútorných (silné a slabé stránky) a vonkajších (príležitosti a ohrozenia) faktorov ovplyvňujúcich možnosti rozvoja obce v danej oblasti.

Tabuľka 3: SWOT analýza rozvoja sociálnych služieb v obci Kojšov

Silné stránky	Slabé stránky
• Relatívne početná skupina predproduktívneho obyvateľstva • Klesajúcu index starnutia • Pomerne nízka miera nezamestnanosti • Dobré finančné zdravie obce	• Absencia neverejných poskytovateľov sociálnych služieb v obci • Absencia poskytovania sociálnych služieb obcou • Obmedzené finančné možnosti obce na financovanie sociálnych služieb • Nezáujem občanov o tému sociálnych služieb • Nízka občianska angažovanosť • Absentujúca infraštruktúra (priestory) pre nové služby • Postupné zvyšovanie podielu seniorov v obci • Pokles počtu obyvateľov • Poloha obce mimo hlavných dopravných ťahov

	Nízka frekvencia verejnej autobusovej dopravy a absencia železničnej dopravy
Príležitosti	Ohrozenia
- Externé finančné zdroje na podporu najmenej rozvinutých okresov - Zvýšenie migračného prírastku využitím atraktivity lokality - Spolupráca s okolitými obcami na zabezpečení sociálnych služieb	- Odliv zamestnávateľov v regióne a zníženie zamestnanosti - Vystahovanie sa mladých ľudí a rodín - Legislatívne zmeny – nové kompetencie pre obce v oblasti sociálnych služieb bez dodatočného finančného krytia - Zvyšujúce sa náklady na zabezpečenie služieb pre občanov

4. STRATEGICKÁ ČASŤ

Na základe vyhodnotenia demografickej situácie v obci, identifikácie potrieb obyvateľov a SWOT analýzy si obec zadefinovala hlavný cieľ rozvoja v oblasti sociálnych služieb a komunitného rozvoja. Pre naplnenie tohto cieľa je potrebné postupne realizovať viacero aktivít (projektov), ktoré sú tematicky rozdelené do troch prioritných oblastí, na ktoré sa má rozvoj sústrediť. Pri výbere priorit obce sa vychádzalo primárne z potreby pomoci najviac ohrozených skupín obyvateľov obce, či už z pohľadu chudoby, odkázanosti na pomoc iným osobám, sociálnej izolácie ako aj potreby vytvárať priaznivé prostredie a služby pre občanov na zvyšovanie kvality života v obci a prevencie nežiadúcich spoločenských javov v obci.

Navrhované priority, opatrenia či aktivity nemajú za cieľ vyčerpávajúco pokryť všetky možné sociálne služby pre občanov. Predstavujú však prehľad možných opatrení a aktivít na zabezpečenie identifikovaných potrieb obyvateľov Kojšova v krátkodobom až strednodobom horizonte.

4.1. Cieľové skupiny

Z dôvodu limitovaných finančných a kapacitných možností obce je potrebné pre dosiahnutie zlepšenia súčasného stavu sociálnych služieb zamerať sa len na vybrané najohrozenejšie skupiny obyvateľstva, ktoré najviac potrebujú pomocnú ruku komunity, sú odkázané na pomoc iných osôb, či sú zdravotne, sociálne alebo ekonomicky znevýhodnené. Medzi identifikované najohrozenejšie skupiny v obci Kojšov patria seniori, ťažko zdravotne hendikepovaní a rodiny s deťmi.

Seniori sú vysoko početnou a zároveň veľmi ohrozenou skupinou obyvateľstva. Z dôvodu vyššieho veku sú čoraz početnejšie zdravotné komplikácie a pohybové limitácie, ktoré sa odrážajú aj na narastajúcej sociálnej izolácii vo vlastnom dome/byte. Zároveň seniori patria medzi skupinu obyvateľstva výrazne ohrozenú chudobou a nárastom cieľ energií a tovarov každodennej potreby.

Ťažko zdravotne hendikepovaní vykazujú podobné charakteristiky ohrozenia ako seniori a čiastočne sa tieto skupiny aj prelínajú (viacero seniorov je ťažko zdravotne hendikepovaných). Avšak do tejto kategórie patria obyvatelia všetkých vekových skupín s ťažkým zdravotným hendikepom.

Špecifickou cieľovou skupinou sú rodiny s deťmi. Tie sú často ohrozené najmä nepriaznivou ekonomickou situáciou v rodine (najmä pri neúplných rodinách), nestabilitou bývania, či nekompatibilitou pracovného a súkromného života. Zároveň je potrebné zvýšenú pozornosť venovať napĺňaniu socializačných potrieb detí a ich zmysluplnému tráveniu voľného času ako preventívnych opatrení pred šírením spoločensky nevhodného správania, užívania návykových látok a vandalizmu.

4.2. Ciele a priority rozvoja sociálnych služieb

Mnoho vnútorných ako aj vonkajších faktorov môže ovplyvniť aktuálne trendy vo vývoji spoločnosti. Obec by sa mala sústrediť na vnútorné faktory, ktoré vie ovplyvniť a adaptovať sa na vonkajšie, ktoré nevie priamo ovplyvniť. Medzi opatrenia, ktoré môže obec realizovať pre stabilizáciu počtu obyvateľov patrí napr. vytváranie priaznivého prorodinného prostredia, budovanie obecných nájomných bytov (s cieľovou podporou pre sociálne odkázaných, prípadné mladé rodiny), aktívna migračná politika (propagácia obce ako vhodné miesta na život, nie len rekreáciu) a pod.

Dlhodobý demografický trend poukazuje na potrebu rozširovania sociálnych služieb zameraných na pomoc predovšetkým seniorom, pričom je dôležité zohľadňovať aj súčasné požiadavky

na budovanie moderných komunitných sociálnych služieb dostupných odkázaným občanom priamo v domácnostiach, resp. v blízkosti ich domovov.

Cieľ obce Kojšov v oblasti sociálnych služieb a budovania komunitného života je zabezpečiť pre najohrozenejšie skupiny obyvateľov obce potrebné a kvalitné sociálne služby a podporovať miestnu komunitu pre zachovanie dôstojnej kvality života, dostupnosti služieb a rozvoj osobnostného potenciálu obyvateľov obce.

Priorita 1: Služby pre občanov s obmedzenou schopnosťou pohybu a odkázaných na pomoc iných osôb

Cieľové skupiny:

- seniori,
- ZŤP.

Opatrenie 1.1: Služby na zabezpečenie starostlivosti o občanov

Typ aktivít:

- opatrovateľská služba – terénna,
- denný stacionár,
- pobytové sociálne služby,
- domáce ošetrovateľské služby.

Opatrenie 1.2: Zvýšenie dostupnosti služieb pre občanov

Typ aktivít:

- dovoz obedov,
- dovoz nákupov,
- prepravná služba,
- sociálny taxík,
- bezbariérovosť v obci.

Priorita 2: Služby pre občanov ohrozených chudobou

Cieľové skupiny:

- seniori,
- ZŤP,
- rodiny.

Opatrenie 2.1: Podpora ekonomickej stability občanov

Typ aktivít:

- rozvoj sociálneho nájomného bývania,
- podpora občanov v hmotnej núdzi (napr. sociálna pôžička, jednorazová dávka v hmotnej núdzi).

Opatrenie 2.2: Podpora ekonomickej dostupnosti služieb

Typ aktivít:

- zvýhodnené obedy.

Priorita 3: Podpora socializácie, vzdelávania, osvedy a občianskej pomoci

Cieľové skupiny:

- seniari,
- ZŤP,
- rodiny.

Opatrenie 3.1: Podpora rodín a zosúlad'ovania osobného a pracovného života

Typ aktivít:

- rozšírenie materskej školy,
- obnova a výstavba detských ihrísk,
- obnova a výstavba športovísk,
- podpora mimoškolských aktivít a krúžkov (napr. zriadenie školského klubu/CVČ),
- podpora dochádzania do školy (napr. školský autobus).

Opatrenie 3.2: Podpora seniorom a znevýhodneným občanom

Typ aktivít:

- zriadenie klubu dôchodcov,
- výpomoc pri starostlivosti o dom/domácnosť (napr. cez sociálny podnik),
- podpora pracovných návykov nezamestnaných (verejnoprospešné/aktivačné práce).

Opatrenie 3.3: Osveta a rozvoj občianskej spoločnosti

Typ aktivít:

- vzdelávanie a osveta obyvateľstva,
- sociálne poradenstvo,
- podpora aktívneho zapájania občanov do diania v obci,
- podpora občianskych združení a aktívnych komunít.

5. REALIZAČNÁ ČASŤ

Komunitný plán sociálnych služieb obce Kojšov na roky 2022 – 2030 je strategický a usmerňujúci dokument pre všetky subjekty sociálnych služieb (verejné aj neverejné) pôsobiace na území obce Kojšov a je východiskom pre plánovanie rozvoja sociálnych služieb v obci a ich realizáciu. Koordinátorom implementácie napĺňania KPSS je obec Kojšov. Úlohou obce je priamo realizovať vybrané aktivity v zmysle KPSS, prípadne vytvárať podmienky či byť nápomocná ako partner pri realizovaní aktivít inými subjektami.

Obec nemá a pravdepodobne ani v budúcnosti nebude mať dostatočné finančné ani personálne kapacity, aby dokázala vlastnými prostriedkami zabezpečiť poskytovanie všetkých sociálnych služieb v zmysle zákona. Niektoré služby môže byť efektívne pre obec zabezpečovať vlastnými kapacitami (či už z vlastných zdrojov, alebo viac zdrojom financovaním s využitím nenávratných finančných prostriedkov), naopak pri niektorých môže byť efektívnejšie služby zabezpečiť dodávateľsky, alebo zabezpečiť občanom dopravu k poskytovateľovi služby v okolí, či vytvoriť podmienky pre poskytovanie služby v obci potenciálnemu poskytovateľovi sociálnych služieb. Efektívnosť jednotlivých modelov je potrebné zhodnotiť a porovnať pri plánovaní vybraných opatrení v danom čase a za daných okolností (napr. podmienky získania externých zdrojov, ponuka poskytovateľov sociálnych služieb v regióne a pod.).

5.1. Harmonogram realizácie komunitného plánu

KPSS definuje ciele, ako ja priority a opatrenia obce Kojšov na obdobie rokov 2022 až 2030. Realizácia jednotlivých rozvojových aktivít bude vychádzať z identifikovaných potrieb obyvateľov obce, možností obce či iných relevantných subjektov danom čase.

5.2. Monitorovanie a vyhodnocovanie komunitného plánu

V súlade so zákonom o sociálnych službách má byť KPSS priebežne monitorovaný a každoročne vyhodnocovaný. Monitorovanie napĺňania komunitného plánu budú realizovať pracovníci obce. Vyhodnocovanie plnenia komunitného plánu sa bude realizovať prostredníctvom Správy o plnení komunitného plánu. Správa bude obsahovať informáciu o zrealizovaných aktivitách na podporu rozvoja sociálnych služieb a komunitného života v obci za predchádzajúce monitorovacie obdobie (zväčša predchádzajúci kalendárny rok), o plánovaných aktivitách v danom či nasledujúcich rokoch. V prípade, že budú identifikované zmeny v potrebe a požiadavkách obyvateľov obce, významné zmeny cieľových skupín, či priorít rozvoja sociálnych služieb, budú tieto zmeny v Správe uvedené aj s odporúčaním vypracovania aktualizácie KPSS. Správa o plnení komunitného plánu sa predkladá na prerokovanie obecnému zastupiteľstvu minimálne 1x ročne. Prvá správa sa predkladá v kalendárnom roku nasledujúcom po schválení KPSS obce Kojšov na r. 2022 – 2030 obecným zastupiteľstvom.

5.3. Spôsob aktualizácie komunitného plánu

Trendy vývoja počtu a štruktúry demografického zloženia obce ako aj potreby, požiadavky a počty cieľových skupín sa môžu v priebehu implementácie meniť v závislosti od mnohých vnútorných a vonkajších faktorov. Preto je potrebné, aby bol komunitný plán živým dokumentom, ktorý je priebežne aktualizovaný a prispôbovaný novým skutočnostiam pre zabezpečenie rozvoja kvalitných a adresných sociálnych služieb v obci. Potreba aktualizácie môže byť zadefinovaná v Správe

o plnení komunitného plánu, môže vychádzať z identifikácie významnej zmeny, či vychádzať zo zmenených Národných priorít rozvoja sociálnych služieb, na ktoré musí KPSS reflektovať aktualizáciou. Aktualizácia komunitného plánu podlieha schváleniu obecným zastupiteľstvom.

6. ZÁVER

Sociálne služby predstavujú pomoc ľuďom v situácii, keď si ju nevedia zabezpečiť sami. Obec utvára podmienky na podporu komunitného rozvoja v oblasti poskytovania sociálnych služieb za účelom predchádzania vzniku alebo predchádzania zhoršenia nepriaznivých sociálnych situácií a riešenia miestnych sociálnych problémov.

Komunitné plánovanie sociálnych služieb predstavuje proces, ktorý mapuje špecifické miestne potreby a vo vzťahu k aktuálnym zdrojom a kapacitám samosprávy. Práve komunitné plánovanie by malo dať odpoveď na otázky o potrebách služieb v komunite, ako majú byť lokalizované, aké ľudské a finančné zdroje má obec k dispozícii na pokrytie týchto potrieb.

ZDROJE

BLEHA, B., ŠPROCHA, B., VAŇO, B., 2013. Prognóza populačného vývoja Slovenskej republiky do roku 2060. Bratislava: INFOSTAT - INŠTITÚT INFORMATIKY A ŠTATISTIKY. Výskumné demografické centrum. ISBN 978-80-89398-23-2.

FILIPOVÁ, M., WOLEKOVÁ H., PETIJOVÁ, M., 2018. Komunitný plán sociálnych služieb. Metodická príručka, SOCIA. ISBN 978-80-89851-08-9.

Košický samosprávny kraj. 2022. Poskytovatelia sociálnych služieb. [online]. Dostupné na: <https://info.vucke.sk/Info/rpsslist>.

PRACHÁROVÁ, V., SLOBODA, M., KOLLÁRIK, M., ŠTUKOVSKÝ, P., 2020. Manuál komunitného plánovania sociálnych služieb. Ako postupovať – krok po kroku. Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť, ISBN 978-80-973347-4-1.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Kojšov na roky 2016 až 2022. Kojšov. 2016. [online]. Dostupné na: http://www.kojsov.sk/wp-content/uploads/2016/12/PHSR_KOJSOV_2016_2022.pdf

Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021 – 2030. [online]. Dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/rodina-socialna-pomoc/socialne-sluzby/nprss-fin.pdf>.

Štatistickú úrad Slovenskej republiky. 2022. DATAcube. [online]. Dostupné na: <http://datacube.statistics.sk/>.

Výskumné Demografické Centrum - VDC Infostat. 2022. Rozšírené tabuľky základných údajov SR. [online]. Dostupné na: http://www.infostat.sk/vdc/sk/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=13&Itemid=58)

Úrad práce sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. 2022. Dáta poskytnuté o štruktúre nezamestnaných a počte zdravotne ťažko postihnutých.

Zákon NR SR č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách v znení neskorších právnych Predpisov. [online]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/448/20220607>.

Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/5/20220401>.

Zákon č. 417/2013 Z. z. o hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2013/417/20220607>.